

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Iacobi Lobbetii Leodiensis E Societate Iesv. Specvlvm
Ecclesiasticorvm, Ac Religiosorvm.**

Lobbet de Lanthin, Jacques

Leodii, 1640

Pars Prima. De Veste Levitaru[m], & Sacerdotu[m] Antiquæ legis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47105](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47105)

De hac pugna, amorumque genere loquitur Apostolus, dum hæc ad Corinthios, posterasque ætates emittit. *Induite vos amaturam Dei. Quæ sit* 2. Cor. 10. illa deducam ex Apostolo, & ad sacras vestes transferam; si tamen prius pauca præmisero de vestibus ministrorum, & Sacerdotum antiquæ legis, vt ex ijs liquido appareat perperam hæreticos nostri tēporis damnare Romanam Ecclesiam, quod sacris vestibus vtatur, quibus abutuntur impij, vt varijs in locis non sine stomacho, & iusto doloris sensu vidimus.

PARS PRIMA.

*De Veste Leuitarum, & Sacerdotum
Antiquæ Legis.*

HÆc olim Moyfi Deus dedit in mandatis, Exod. 28. v. 2. *facies vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam, & decorem.* Dicitur ea vestis sancta, tum quia oleo consecranda; tum quia dicata diuino cultui, tum denique quia non nisi à sanctis, id est Sacerdotibus vsurpanda. Subijcitur deinde, quod ad decus facit illius ordinis, sit illi vestis *in gloriam, & decorem*, qua ministrantium Domino, qua sacrorum munerum. Et quia vestis erat alia, atque alia, subdemus nonnulla, quæ & opportunam Antiquitatis memoriam renouent, & nouitatis arguant huius æui hæreticos, qui sua templa & aras, vt haras amant, & squallidum, ac sordidum ministrorum suorum pallium.

§. PRIMVS.

Quid superhumeralis siue Ephod?

DIuina prouidentia, quæ amat vnicè decorem domus suæ, sacro Moylis calamo, accuratoque penicillo describit, ac depingit, quæ Aaroni, quæ posteris successoribus velit esse indumenta.

Primum est illud, quod latina voce, *superhumeralis*, hebraica *Ephod*, appellatur, de quo magna inter Authores lis est ac contentio; ex eo orta, quod

Gen. 46. ex vet. Test. vt ait D. Augustinus: *Ephod unum quidem nomen est, sed non unam rem significat.*

Alijs enim: *Ephod* dicebatur armariolum quo Sacerdotes ad interrogandum Deum utebantur:

Ep. 130. ad Marcellam. alijs thuribulum, quod & D. Hieronymo placuit: alijs denique simulacrum, ita Gedeon creditur ædificasse, & erexisse *Ephod* ex auro puro, quod & idolatriæ occasionem dedit, & Israël in ruinam traxit.

Judic. 8. v. 27. Hæc de vna voce disceptatio, pugnaque ex eo nasci potuit, quod hebræa lingua vt fecunda fit, ita multas habeat radices, è quibus dum ducitur, vna eademque vocula, in varias, pugnantisque trahitur significationes, quas accuratius excutere non est huius loci, mei que instituti, sit interpretum iste labor, curaque; ego in præsentia, & sentiam, & loquar cum communi Doctorum opinione, dicamque *Ephod* esse vestimenti genus, quod *superindumentum*

mentum seu *ἐπιωμῖς*, *superhumeralē* seu *ἐπιὲς ὀμων*, hoc est *superius pallium* vocari potest. Erat porro aliud, atque aliud: minoribus Sacerdotibus ac Leuitis, imo, & Laicis si quando admitterentur ad sacra: erat Ephod linea vestis. Ita *Samuel ministrabat ante faciem Domini, puer, accinctus Ephod lineo.* 1. Reg. 2. v. 18.

Ita David posita purpura, sceproque exultabundus saltabat coram arca Domini, & ipse *accinctus Ephod lineo.* At verò Pontificale, cui sacra quædam maiestas insidebat, aliud omnino, & mirum quantum excellentius visebatur Ephod: de quo hoc scripturæ pronunciatum. *Faciunt superhumeralē de auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta, opere polymito, opere textili,* Exod. 28. v. 6. cui gratiam conciliabat amœna quædam colorum varietas, ex hyacintho, cocco, purpuraque petita, ad quam accedebat auri pretium fulgorque: cui etiam lucem addebant, nitoremque duo Oceani sidera, duo terræ oculi, duæ gemmæ, seu lapides onychini, in quibus insculpta nomina filiorum Israël legebatur.

Erat Ephod Ordini Pontificio in decus, & gloriam, Israël, ut scriptura loquitur, in *memoriale Aaroni ob recordationem.* Ut enim disertè Venerabilis Beda, diuino consilio, suauique Numinis providentia factum, ut summus Sacerdos, nomina duodecim Patriarcharum humeris ascripta circumgestaret quatuor potissimum ob causas. V. 12. L. 3. de Tabern. c. 4.

Vt

Vna, vt quoties incurrerent in oculos ea heroum, Patrumque nomina, toties animo recurreret grata, & formandis moribus opportuna, fidei, magnarumque virtutum, quibus illi, in omni vita enituerant, memoria.

Altera, vt duodecim tribuum Israëlis, quarum hi authores, ac progenitores extiterant, in sacrificijs meminissent.

Tertia, vt ipse populus, qui suorum Parentum nomina Sacerdotis humeris incisa vsurparet oculis, moneretur iisdem insistendum esse vestigijs, quæ heroes illi magni pridem triuerant, viamque fecerant ad eximiam quandam in Præsules obseruantiam, in superos pietatem, in Deum opt. max. religionem.

Denique, vt vel ex eo nosset Præsul sibi subiectas animas, earumque onera humeris valentibus esse deportanda. Et hæc ab insculptis illis nominibus ducuntur morum documenta.

Alia à candore, niueque qua præstabat in minoribus sacrorum ministris.

Primum enim lineum illud Ephod, symbolum, & indicium pœnitentis animi; vt enim vestis linea affusa aqua à sordibus eluitur: ita mens peccati lutum, ac maculas multo lacrymarum imbri, gemituque oculorum fonte expurgat, ita de illo censuit, ita locutus est D. Hieronymus.

Quod

Quod Ephod illud lineum, atque candidum figuravit, ostendit candidum effici posse, qui per poenitentiam nomen Domini inuocans nigredinem peccati diluerit. In Ps. 98.

Alterum quod à lino virtutis probandæ sumitur argumentum, est candor animi, sincera quædam ingenuitas, & insignis morum castimonia, de qua Venerabilis Beda. *Accinguntur, inquit, Sacerdotes tunicis lineis, ut castitatem habeant, non sericis, non laneis, quæ ex animali mortuo sunt; ne scilicet castitas aliquid mortuum sapiat.* Lib. 3. de Taber. c. 8.

Denique linea tunica indicium fuit longæ patientiæ, quia vt linum innumera sui ipsius patitur detrimenta, vt candorem illum induat, fecatur enim, maceratur, flagellatur, tunditur, diffringitur, peccitur, torquetur: sic animus, vt candorem illum niuæ, castæque mentis assequatur, labore multo teri debet, & atteri: sed hoc calamo notasse suffecerit, veniamus ad rationale, quod oracula explicabat, & longam futurorum præfagitionem, cuius modum, ac rationem inquiremus.

§ 2.

Quid esset Rationale?

HÆc est altera vestis Pontificis, & sacratissima pars ipsius *Ephod*, id est superhumeralis, omniumque vestium Sacerdotalium.

P

Audijs

Audijt ab hebræis *chosfen*, à græcis λόγιον, à latinis rationale, quod quasi mentis, ac rationis particeps, responsa atque oracula redderet, figuræ fuit quadrangularis constans tela duplici, vt quatuor ordines gemmarum admittere posset, ac sustinere: vel vt opinatur Rabbi Salomon apud Abulensem: vt inter illos duplicatæ telæ sinus immitteretur nomen Domini tetragrammaton in aurea lamina artificiosè elaboratum: censet enim Rabbinus ille, summum Sacerdotem non tantum in fronte (quæ magnæ mentis est ianua) appensum gestasse ineffabile Dei nomen: verum etiam in pectore, in corde, amoris sede, atque officina: sit illi sua opinio, quam nec omnino probo, nec etiam improbo; in re obscura suus quandoque Rabbinicis inuentis dari potest locus, modo ad vanas, & inanes obseruatiunculas non deflectant, interim elabor ad ea, quæ rationali vel appensa, vel inscripta:

Exod. c. 28. in

Appensi videbantur *quatuor ordines lapidum.*

v. 17. *In primo versu erat lapis sardius, topazius, & smaragdus.*

v. 18. *In secundo carbunculus, sapphirus, & iaspis. In tertio ligurius, achates, & amethystus.*

v. 19. *In quarto chrysolitus, onychinus, & berillus inclusi auro per ordines suos.*

Hæc scriptura teste, Deo iudice & arbitro, quem vtinam audiant Caluini, Lutherique asseclæ: qui cum

cum sint Epicuri de grege porci, aras non amant, sed haras, & incultum templorum, ac Sacerdotum squallorem, & situm: nec ferunt sine nausea, & stomacho auream illam Ecclesiæ Romanæ in sacra supellectile maiestatem: saltem eam legant in mystis antiquæ legis, & ex ea aliquid dignitatis, ac splendoris ad nouam gratiæ legem accedere potuisse fateantur: sed descendo ad ea quæ gemmis illis inscripta. Erant illa *nomina filiorum Israël, quæ* v. 27. *portabat Aaron in rationali iudicij super pectus suum, quando ingrediebatur sanctuarium memoriale* v. 29. *coram Domino in æternum.*

Et hæc scripturæ verbis, ac fide; è qua nascitur Quæstio, an gemmis illis duodecim inscripta fuerint nuda nomina filiorum Israël, an verò gentilitia eorum signa, ac stemmata?

D. Hieronymus credit tam in duobus onychinis, quam in 12. gemmis rationalis, incisas non ipsorum nominum litteras, sed notas quasdam, & signa hieroglyphica, Ægyptio more: ea vulgo arma, insignia, & stemmata gentilitia vocitamus: quæ sententia si vera est. Tribus Iuda cum suis exhibebat speciem Leonis.

Dan cum socijs tribubus effigiem volantis Aquilæ. Ephraim bouis, Ruben hominis.

Malunt alij fuisse pura, puta nomina singularum tribuum, quod certè cum ipsis scripturæ verbis

116 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
magis consentire videtur; vt vt sit hic non disputo,
neque enim interpretem ago; sed ex ijs scriptu-
ræ flosculis aliquid ad mores delibo, & ex illis con-
ficio summum Sacerdotem, bonum Præsulem
ac Pastorem hac vna nominum serie admoneri, vt
animarum sibi commissarum nomina circumge-
stet, non humeris tantum eorum oneribus veluti
succollando: verum etiam in corde, hoc est in a-
moribus, in sedula memoria circumferendo.

§. 3.

*Quid Vrim & Tummim Doctrina & Veritas in
Rationali, & quæ ab illis futurorum
præsagatio?*

DOctrina & veritas inscripta Rationali, ex-
primitur duabus vocibus hebræis *Vrim*, &
Tummim, de quibus tanta inter Theologos, ac In-
terpretes est controuersia, vt mirum sit in duabus
vocalis adeò luisse hominum ingenia; dubia sem-
per, nutantia, & incerta quo calculum iacerent.

Rabbi Abraham ex suo sensu, ac iudicio, statuit
fuisse duas laminas, auream vnam, quæ indicium
esset diuini amoris, argenteam alteram, quæ signum
puritatis, ac castimonie, quam in suis Mystis a-
mant, voluntque superi.

Rabbi Salomon fuisse nomen tetragrammaton
quod & in corde suo ferre debuit summus Sacer-
dos,

dos, & cura, studioque pastorali in aliorum corda, animosque inferre.

Rabbi ben-esra sphaeram coelestem amavit, eamque summo Sacerdoti in rationali appensam voluit, eo superum consilio, vt ad coelestia erigeret sese, & omnes animi motus, ad caeli, diuorumque motus, ac nutus componeret.

Arias Montanus, & Procopius volunt fuisse duas *In Dent.*
gemmas eximij cuiusdam nitoris; non ex ijs, quas ^{33.}
in littus euoluunt maria, quasve parit terrae sinus:
sed à diuina manu singulari quodam beneficio in
sacros vsus productas, & Moyfi in manus datas, vt
suo splendore, luceque claritatem, & veritatem re-
ferre viderentur.

Cui sententiae affinis est ea quae Anastasio Nice- *Gen. 38.*
no tribuitur, & *Vrim*, ac *Tummim* habet pro Ada- *in Script.*
mate miri nitoris, & elegantiae: cuius eximia vis erat
ad effectus futuros populo demonstrandos. Si enim
summo Sacerdoti sancta sanctorum subeunti; ni-
gresceret ille lapis, lucemque contraheret, arguebat
a peccato pollutum fuisse populum: sin autem è
contra albesceret vt nix, ostentabat, quae in populo
mundities, quis candor esset animorum. Quod si
sanguineo colore tingi videretur, portendebat ira-
to caelo fulmina, caedes, & strages Israelis: & secus,
si insolito splendore emicaret, omen erat propitio
Numine magnum aliquod, & singulare benefi-

118 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
cium esse conferendum: Ita Zachariæ dicitur fū-
pra modum illuxisse, vt portenderet imminere orbi
Baptistam aliquem, lucernam agni, & auroram, in-
dicem solis, hoc est diuini verbi orientis.

Oleaster, Lyranus, Abulensis autumant *Vrim*, &
Tummim fuisse illas ipsas duodecim gemmas ra-
tionali insertas; quæ si nitescerent, ostendebant po-
pulo placatum, & propitium fore Numen, seu in
castris hæreret ad sarcinas, seu arma in hostem fer-
ret; sin autem obscurarentur illæ, & aliquam sui lu-
minis defectionem paterentur, iam inde portende-
bant aliquid sinistri Israëlitis capitibus impendere.

Et hoc cælo iudice miraculum, cui aliud addunt
hebræi litteras, ac characteres his lapidibus inscri-
ptos prominuisse, & insigni prodigio ita coire, ita
inter se commisceri solitos, vt in ijs responsa lege-
res, ad ea, quæ Sacerdos diuina oracula inuestigans,
à Deo petiisset.

Ita Dauidi euenisse credunt, cum Ephod appli-
cari voluit, Numenque consuli, deberetne in vnam
2. Reg. 2. è Ciuitatibus Iuda ascendere, necne? eo enim lo-
ci, ac temporis credunt respondiisse Dominum: *ale*,
hoc est, ascende, quam voculam indicem oraculi,
restem diuinæ voluntatis censent efformatam è tri-
bus litteris, quæ illicò ex Ephod, è gemmis emine-
re, ac quodammodo prodire visæ sunt. Vna fuit *Ain*
ex nomine *Simeon*, Altera *Lamed* ex nomine *Leui*,
tertia

tertia *He* ex nomine *Iebuda* : quod si verum est ;
infigne profectò miraculum fuit , sin minus, in-
geniosum est Rabbinorum commentum.

Cui non absimile est illud Hugonis , qui con-
tendit fuisse characteres rationali inscriptos , quos
cum Pontifex commiscuisset , in ijs legebat expressa
responfa eorum , quæ à cœlo exigebantur , de quo
lectorem iudicem , & arbitrum facio.

Cyrillus in collectaneis procul abit ab illa gem-
marum gratia, cœlestiumque prodigiorum benefi-
cio, docetque *Vrim*, & *Tummim*, doctrinam, & ve-
ritatem Sacerdotis pectori non fuisse inscripta, sed
magis animo : putat enim ea fuisse cognitionem
spiritualem diuinamque lumina, quæ Sacerdotis men-
tem & vim intelligendi mirum quantum acue-
bant, cum pectori suo *racionale* appenderet, dices
illi diuinitus insitam esse vim animo affundendi
cœlestem lucem, & altiores humanis viribus cogi-
tationes, quæ etiam in longè posita, in futuros euen-
tus excurrerent.

In hac sententiarum pugna, & obscura antiqui-
tatis nocte , quæ arcana illa tegit, ac velat, tutius est
sequi , quod magis obuium , nec remotum à com-
muni sensu, scripturæque fide, atque authoritate.

Erit illud , si dixerimus *Vrim*, & *Tummim*, fuisse
ex vero duas illas voculas, *doctrinam*, & *veritatem*
Rationali , diuino iussu inscriptas. Hanc interpre-
tationem

120 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
tationem amant vt germanam, & planam ipsa
scripturæ verba, nec aliam facile patiuntur: ita e-
nim ferunt. *Pones in rationali iudicij doctrinam, &
veritatem.*

His ornari, nitereque debuit Sacerdotis mortale
pectus, & magis ipse immortalis animus, vt ex il-
lis sua illi ordini dignitas accederet, maiestasque, vbi
populo innotuisset eam esse diuinæ prouidentia
rationem, eas cœli leges, & pacta, vt sacro Ponti-
fici inesset doctrina, quæ incultę plebis dubia solue-
ret, dissiparet ignorantia nebulas, & veritatis luci,
soli que redderet: vtpote delecta à Deo sedes do-
ctrinæ, ac veritatis ad effundenda diuiniora cœli
oracula. Ex quibus omnibus conficies illud *Vrim*,
& *Tummim* non fuisse oraculum, sed indicium ora-
culi, & acceptæ à Deo potestatis.

Ea quippe summum Pontificem decebat quam
optimè.

L. 14. c. 54. Aliano teste apud Ægyptios summus Sacerdos,
qui & populi Iudex, appensam è collo gestabat
imaginem sapphiri, in qua legebatur hæc Epigra-
phe: *Veritas*. Est sapphirus carulei, cœlestisque co-
loris, eo que opportuna tabula, sedesque veritatis, quæ
è cœlo, è Deo est, imo etiã ipse Deus, qui & veritas.

Et Pontifex alter veluti in terris Deus, Dei certè
Vicarius, ideòque doctrinæ, & veritatis expressa
quædam imago esse debet.

Visebatur

Visebatur apud Ethnicos fidij simulacrum, in quo honor viri forma expressus, veritati, quæ virginis specie fingebatur manum porrigebat: his mediis intererat amor, generis humani corculum, ac delitiæ.

Ingenioso sanè inuento, quod tacitè monet veritati honorem, & amorem deberi, vel si mauis, fidem (qua nihil in terris vtilius) niti veritate, honore, amore; ex quibus fluxit vulgata illa paræmia. *Hominum fidem* (adde si lubet & Diuorum, ac Dei) *veritas parit, honor sustinet, amor nutrit.* Et hæc omnia Sacerdotis ordinem mirum quantum commendant, in quo, vna cum veritate, quæ etiam, teste Pythagora, *homines Deo proximos facit*, & fides & honor, & amor sedem adlegere: amor inquam, non tantum Dei, sed & proximi cum insigni quodam animarum zelo; quem etiam indicat; vox *Vrim*, quæ non tantum illuminationem significat, sed & inflammationem, ac zelum, qui populos sibi subiectos ad Dei legem, & amorem accendat.

Vrim enim hebraicè & lucem, & ignem significat, indeque dicitur Abraham eductus de *Vr*, hoc est de igne Chaldæorum.

Et is debet esse Sacerdos, educere debet commissum sibi gregem de *Vr*, de igne Chaldæorum, de flamma vitiorum, de æstu libidinis, de communi vanitatis incendio, quod vt faciat, sit oportet lucerna

Q

ardens

122 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
ardens & lucens, qualis olim fuit Ioannes, de quo
scriptura. *Erat lucerna ardens & lucens*, quæ verba
suo more dum pie expendit Bernardus: *benè ait lu-*
cerna ardens & lucens, est enim tantum lucere va-
num: tantum ardere parum: ardere, atque lucere
perfectum est. Quod vt apertius explicet, æqua iu-
dicij lance perpendit eam verborum seriem lucer-
na ardens, & lucens: non ait lucens, & ardens, quia
Ioannis ex feruore splendor, non feruor prodijt ex
splendore; sunt enim qui non eò lucent, quia feruent,
sed magis feruent vt luceant; at isti planè non fer-
uent charitatis spiritu, sed spiritu vanitatis; quem
procul abesse vult à summis Ecclesiæ Præsulibus:
quia vt magnificè scribit ad Eugenium Pont. Max.
Monstruosa res est gradus summus, & animus infi-
mus; sedes prima, & vita ima; lingua magniloqua,
& manus otiosa; sermo multus, & fructus nullus.

In eum
Locum.

L. 2. de
Confid.

§. 4.

*Quid tunica hyacinthina, mala punica
cum tintinnabulis?*

Tertia vestis, quæ ad sacrum Pontificis orna-
tum accedebat, erat tunica hyacinthina, ad
cuius fimbrias pendebant mala punica cum tintin-
nabulis. Singulis sua voluit inesse mysteria, quæ
humanis in symbolis ludit diuina prouidentia. Et
quidem à tunica hyacinthina, quæ violaceo, cœle-
stique

stique colore est imbuta: monendum esse censuit summum Sacerdotem debere illi inesse animos terra, omniq̄ rerum mortalium colluue superiores, ac planè cœlestes.

Mala punica, quæ vno sub cortice claudebant multa grana, fidei vnitatem, vel si mauis variam virtutum exundantiam vno charitatis velo, ac munimine probè tectam, designabant: tintinnabula, sacro, solemnique tinnitu dum astantium aures feriunt, etiam animos pulsant, & ad singularem quandam æterni Numinis reuerentiam componunt: vnaque etiam Pontificem monent, quod totus debeat esse vocalis.

Tanta, inquit D. Hieronymus, debet esse scientia, & eruditio Pontificis Dei, ut & gressus eius, & motus, & vniuersa vocalia sint. Veritatem mente concipiat, & toto eam habitu resonet, & ornatu, ut quidquid agit, quidquid loquitur, doctrina sit populorum: absque tintinnabulis enim, & diuersis coloribus, & gemmis, floribusque virtutum, nec sancta ingredi potest, nec nomen Antistitis possidere.

Pro ea, qua est ingenitæ mentis solertia ex hoc sacratiore ritu duo conficit magnus Ecclesiæ Doctor: vocalem esse debere Antistitem, non lingua tantum, sed & operibus, exemploque vitæ sanctioris: quia, ut ait S. Isidorus: *Doctrina operum umbra:* L. 3. Ep. 359.
 quantum enim interest corpus inter, & eius um-
 bram,

124 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
bram, tantum ^{doctrinam} ~~vim~~ ~~bram~~ inter, & opera necesse est
interesse. Est vmbra simulacrum inane corporis, il-
ludque quaquauerfum sequitur: eo crescente cres-
cit, deficiente deficit, ita doctrina, si accesserint opera
altior est, ac potentior, futilis, & omnis boni vacua
si illa decesserint.

Testes huius propositionis habeo heroes ma-
gnos, sanctos Antistites, quorum hæc pronuncia-
ta, hæc è pulpito, cathedraque veritatis oracula.

L. 4. de
Doctri.
Christ. c.
27. Diuus Augustinus, cuius eloquentiam, & dicen-
di vim agnouit, ac suspexit Antiquitas: ita pronun-
ciat. *Vt obedienter audiatur cõcionator, quantacumq̃
grãditate dictionis maius pondus habet vitã dicentis.*

Hom. 3.
in 1. ad
Cor. Cum Augustino consentit, & aurea fandi copia
conspirat Chrysostomus, cuius ea vox de bonis ope-
ribus, & purioris vitæ exemplis. *Hæc est ratiocina-
tio, cui contradici non potest, quæ fit per facta: de ea
quæ per verba effunditur sua semper restat lis, ac
contentio: si non omnes, at quamplurimi reclamât.*

Libello
de dupl.
Martyr. Factis ne vnus omnium reclamat: quia vt diser-
tè D. Cyprianus. *Efficacius vitæ, quam linguae testi-
monium est: habent opera linguam suam, habent fa-
cundiam suam etiam tacente lingua.* Et hæc de bono
exemplo mihi iniecit sonora illa, & loquax tintin-
nabulorum series, quæ oram sacræ vestis ad lambe-
bat; ab illa ascendo ad sacram summi Sacerdotis
tiaram, de qua etiam quæstionem instituo.

§. 5.

§. 5.

Quid tiara, & quæ eius inscriptio?

PRiusquam euadam ad ineffabile Dei nomen tiaræ Pontificis inscriptum : præmittam pauca de varijs Dei nominibus apud Hebræos vsurpari solitis ; tum ad ipsius nominis etymon elabar.

D. Hieronymus, cuius ætas omnis addita bonis artibus, studijsque trita, extrema demum senectus hebraicis disciplinis concessa ; epistola ad Marcel-^{136.} lam ingeniosè eruit, scribitque decem omnino Dei nomina.

Primum est *el*, quod Aquila interprete ac magistro, fortem significat.

Secundum est *eloha*, quod Deum vniuerso, Parentis in morem, prouidentem, Regis in modum, normamque gubernantem, & ad Iudicis rationes, calculosque iudicantem, ostentat.

Tertium est *elohim*, quod est plurale nominis *eloha*.

Quartum est *sabaoth*, hoc est exercituum, & copiarum scilicet Deus, ac Dominus, vt enim in illis sese effert, & iactat Regum, Cæsarumque potentia, quæ Regna, & Prouincias, armis fatigat, armataque hominum manu terras, ac maria tegit, atque obruit : ita se his omnibus superiorem ostendit Deus, qui ex verò ita copiarum dux est, ita exerci-

Q 3

tuum

126 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
tuum Dominus, vt ad omnem eius nutum sese in-
clinat victoria, còque palmas vertat, quo verterit
Deus *sabaoth*, *Deus exercituum*.

Quintum est *elion*. Hoc est excelsus: non eo-
tantum quod in excelsis, in cœlis suum quodam-
modo domicilium fixerit: (quo spectat antiquus
iurandi ritus leuando manus in cœlum) verum
quia tum natura, tum agendi vi, tum insita perfe-
ctione, excelsissimus est: natura quidem, quia pri-
mum, & summum ens, à quo cætera entia. Agendi
vi, quia causa prima, à qua pendet omnis creata
causarum secundarum series. Denique perfectione,
quia Deus summa, & infinita perfectio.

Sextum nomen *eie aserie*, hoc est sum qui sum:
& hoc singulare, ac proprium Dei nomen, in quo
à creaturis discernitur, quibus pro nomine est illa
inanis vocula. *Non sum*. Deus, inquit S. Dionysius
est *euum*, *euorum*, & *rex seculorum*, quia ipse est esse
existens, & ipsum esse existentium, & existens an-
te secula, de nobis dicitur. *Dies mei sicut umbra de-
clinauerunt, omnes tanquam aquæ dilabimur*. De
Deo, *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient,
tu autem Domine in æternum permanes, & memo-
riale tuum in generationem, & generationem*. In
quem locum doctè S. Augustinus. *Æternitas, in-
quit, est Dei substantia, quæ nihil habet mutabile. Ibi
nihil est præteritum, quasi iam non sit. Nihil est futu-
rum*

C. 5. de
diu. nom.

ps. 101.

rum quasi nondum sit; quia non est ibi, nisi est. Quam Dei opt. max. notionem ab Hebræis hausisse videntur Ægyptij, apud quos in fronte templi hoc legebatur Dei emblemata. *Ego sum quod fuit, quod est, quodque futurum est. Velum meum nemo unquam reuelavit.*

Septimum Dei nomen est *adonaj*, id est Dominus.

Octauum *saddai*, liberale, munificum, suaue, amabile, maternum, lacteum nomen, quod nonnulli trahunt ex articulo *schin*, & *Dai*, hoc est abundantia, & cornucopiæ.

Finxerunt olim veteres elapsas è cœlo Nymphas, quas cornucopias vocabant, quod vberè cornu, flosculos suos, diuitias, voluptates, nomen, famam, honores, bona omnia in mortales oras effunderent. Figmentum est à vero alienum, ex vero illud. Deus est nobis instar cornucopiæ, eumque se dici, & haberi vult: imo si voles mollius aliquid, & amabilius. Est *saddai* hoc est mammeus: cuius etymon deducunt Hebræi à radice *scad*, id est mamma, itaque *saddai* est Deus, & totus mammeus.

Antiqui vates, quibus animus, & calamus in docta commenta facilis, ac facundus erat: naturam effingebant hoc schemate. Erat ei species, quæ Dæ esse solet, liberalis, amœna, & propè diuina: sinus apertus, & patens, è quo prominebant, & defuebant.

128 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
fluebant vndique mammæ, ad quas aduolare, liqui-
do æthere volucres, toto Oceano adnare pisces, &
continenti vniuerso adrepere, aduenire, accurrere
reliquum animantium genus omne, hominesque
ipso orbe vago sparsos, prono, ac præcipiti cursu eò
deferri vidisses, & stillantes vndique mammæ exci-
pere, exfugere, epotare. Huic porro id nomen esse
voluerunt *Dea Rumina*, Antiquis enim *ruma* idem
est quod mamma. Huius meminit D. Augustinus
de Ciuitate Dei. Dabitur illud poëticiæ licentiæ, &
ingenioso commento; sed hoc veritati facile con-
cedetur, Deum Orbi esse quod illis natura, Deum
esse iusto, quod infanti mamma.

E mamma grauida, distentoque vbere lac ema-
nat, quo primis in annis, teneraque ætatula pasca-
tur, & alatur infans (nec enim alio cibo capi potest,
ac sustineri infantia) quæ si forte in gemitus, in la-
crymas soluat, mox eas affuso lacte diluit, mer-
gitque gemino mammæ fonte, itaque inter
vbera sopitur, & silet omnis æstus, omnisque lacry-
ma penitus exarescit. Quod illi ætatulæ propensa
mater, quod vbera, quod mammæ faciunt, hoc no-
bis in omni vita facit Deus. Infirma est, quæcum-
que nobis in hoc mundo vertitur ætas, infantia est,
ali debet, & foueri diuino vbere, cœlesti lacte, diui-
næ inquam miserationis, quæ nobis aperto, paten-
ti que cœlo depluit. Hoc lacte diluitur, hoc fonte
mergitur

mergitur, hoc torrente rapitur omnis mœror, edaces curæ, dolores quantumuis acuti, hæc inter vbera conquiescit animus, æstusque deponit.

Quod si ex me studiosius inquiras, quæ sint illa Dei vbera, quæ mammae. Attende quid olim explicatis cœli valuis, viderit discipulus ille, quem diligebat Dominus.

Fui, inquit, in Dominica die, & audiui post me Apoc. c. 1. v. 12. 13.
vocem magnam, tanquam tubæ, dicentis: quid vides?
& conuersus, ut viderem, vidi septem candelabra aurea: & in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podère, & præcinctum ad mammillas zona aurea.

Hic impenditur ingeniosus interpretum labor, desudatque industria, ut exploret, & eruat, quis ille filius hominis? quæ candelabra? quæ zona? quæ mammae.

Candelabra septem, sunt septem Ecclesiæ, septem Episcopi, quos inter medius assurgit similis filio hominis Christus Iesus, ad cuius æmulationem factum, ut etiamnum Romanus Pontifex, isque vnus, vbi solemniter, pompaque sacris operatur, circum se in altari habeat septem candelabra. Est nimirum in terris Christi Vicarius, medius inter septem candelabra, hoc est Episcopos omnes, quibus eminet, ac præsidet. Sed quæ zona? & cur aurea?

Aretas zonam esse vult symbolum diuinæ cle-
 R mentia,

130 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
mentia, quæ iram pectore conceptam stringit, ac
retinet.

Rupertus notam regia dignitatis.

Albertus diuinæ sapientiæ; Abbas Ioachim pie-
tatis; Chrysostomus castitatis; Ribera charitatis, cui
consentio, ideo enim aurea, quia aurum est nota
diuinæ in nos charitatis. Sed ad rem propius, quæ
tandem mamma? Viegas credit, duas à Christo
pendere māmillas hinc misericordiæ, inde iustitiæ;
dextra fluit, & exsugitur lac indulgentiæ, & misera-
tionis. Sinistra funditur lac iustitiæ, & correctio-
nis, hoc acrius est: suauius illud: & hoc, & illud in-
fanti, id est homini salubre.

Pererius alio vertitur, & ait, duæ in Christo mam-
millæ, sunt mens, & voluntas, illa cineta est auro
sapientiæ, hæc charitatis, vtraque lac homini fun-
dit, illa doctrinæ, hæc gratiæ vberioris.

Ecce quo potamur lacte, quibus pascimur vbe-
ribus.

C. 49. 60. Magnum quiddam, & illustre sibi dixisse visus
est Isaias, vbi in alto mentis excessu, & prophetico
spiritu de Ecclesia cecinit. *Erunt Reges nutritij tui,
& reginae nutrices tue: suges lac gentium, & mamilla
Regum lactaberis*: magnum, inquam, & illustre si
terram spectes, & ea quæ in Orbe aspectabili mira-
mur pusilli mortales: at si coelos suspicias, si diuinæ
caritatis æstus, si Deum ipsum qui tuo inclinat a-
mori,

mori, nouum illud, & augustum, cœleste, diuinum audies. Erunt cœlites nutritij tui, & beatæ mentes nutrices tuæ, suges lac cœlorum, & mammilla Dei lactaberis, quod si illa lactaris, age, illum vnice, sanctè que deperi, stringe, amplectere, & illud audi, *si te lactauerint peccatores ne acquiescas eis.* Si mundus te lactat, si putida caro, si voluptas, ne acquiescas ei: non sunt illæ nutrices tuæ, non est hæc mater tua, sed nouerca. Deus vnus est nutritius, est mater, est mammilla, illi caput, os, animum que inclina, & inter illius vbera, amores, dico requiesce. Sed his cœli delitijs datum est satis, ad alia Dei nomina transeamus, ex ijs.

Nonum est *ia* siue abbreviatum *Iehoua*, quod decimum est Deiter opt. ter max. nomen, nomen tetragrammaton, nomen ineffabile; de cuius etymologia disputant inter se Hebræi, & ex illis Theologi nostri.

Oleaster illud deducit à radice *haua* id est conterere, vnde *houa* contritio, & *Iehoua* contritor esset, ac diceretur.

Id nomen Omnipotenti Deo conuenit quam optime; vt qui Pharaõnem, & Ægyptios dura capita ac ceruices elatas, diuina vi, manu que contriuerit: ad quam spectat illud epinicium Mosis. *Domini- nus quasi vir pugnator, omnipotens nomen eius.*

Magis arridet alijs, probatur que hoc ipsum no-

132 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
men deriuari à radice *haia* : quod significat, *est* : quo
vno portèditur ipsa Dei essentia, ipsa essentiæ abyssus,
& pelagus inexhaustum : quod erui non potest,
& in lucem dari aptius quàm hac vna vocula, *est*.

L. 1. de
caelo.

Sic Aristoteles vel ipsa duce natura, cum Dei
definitionem efferret. Pronuntiauit, esse *ens*, & *exi-*
stens : quia Deus à se est, & ab illo cætera : pelagus
est, principium, & fons omnis essentiæ : creata omnia
veluti riuuli ab illo deducti. Ita Trismegistus de
Dei nomine dum quærit, ait. *Deus vnus nomine*
non eget, est enim ens sine nomine. Et hæc per transen-
nam de varijs supremæ illius ac diuinæ maiestatis
nominibus dicta velim, ad institutum meum, à
quo paululum digressus sum, reuertor.

§. 6.

Cur ineffabile Dei nomen in fronte gestaret

Pontifex? quæ religio, quæ vis in eo
nomine.

Exod. 28.
v. 36.

ITa ferebant verba diuinæ legis. *Facies & lami-*
nam de auro purissimo : in qua sculpes opere cala-
toris, sanctum Domino.

Exhibebat in area nobili, auri luce, ac pretio in-
scriptam hanc epigraphen, *sanctum Domino*. Vel vt
hebræa habent, *codes Laiheua* : sculpes *sanctitas Ie-*
heua quasi diceret. Insculpes laminæ hoc emblemata:
Sanctitas Domino, quam enim potius inscriberet al-
tissimi

tissimi Sacerdos, vel Deo, vel sibi? Est sanctitas ita Deo propria, ita illius essentiae insita, ut abesse nullo modo possit. Est Sacerdos, cœli, ac superum mythes, supremi numinis in terris minister, ei litat, & sacrificia statis temporibus exhibet, quæ ut sancta sint, oportet. Est illi augustum, cæleste, diuinum nomen pro corona, pro diademate, pro sole frontis, pro galea capitis, quæ eum tegat, ac protegat. Est in eo nomine unde sibi apud populum gratia sit, & honos. Unde maiestas sacra, unde sua virtus animo, suum corpori præsidium, sua vis, & arma, unde bonorum omnium affluentia, & miraculorum indita potestas. Hæc enim omnia breui compendio legis, quicumque hanc epigraphen usurpas oculis.

Reuerentiam ex eo colliges, quod è Iudæis nemo vnus omnium, illud nomen effari, & eloqui auderet vnquam: quo factum, ut si cuiquam sacras paginas euoluenti occurreret illud: non exprimebat lingua, sed alta premebat mente, & in eius locum substituebat aliam Dei sui appellationem, qualis fuisset, *adonai*, aut *elohim*. Tanta fuit apud illos diuini illius nominis reuerentia, tanta religio; quam ne scrupuli alicuius, nedum superstitionis damnare audeas, audi & illud, quod non sine stupore, ac rubore excipere potest ætas nostra; quæ augustum, sacratissimum, & summè venerabile Dei sui no-

134 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
men ita prodigo, & impio ore sæpius effundit, audi
inquam, & si potes in omnium aures, animosque
sparge illam sanctissimi nominis reuerentiam.

Septuaginta Interpretes, quorum in exponendis
scripturis mens Deo plena, & calamus Spiritus San-
cti cæu scribæ velociter scribentis, ij inquam Inter-
pretes, dum ex hebræo græcæ dictioni scripturam
reddunt, vbi incurrit nomen illud tetragramma-
ton, eo (quod summæ modestiæ fuit, ac veneratio-
nis) omisso, supponunt *κύριος*, aut ei affine nomen,
à quo non ita sibi timeat animus, calamusque vere-
cundus, & pius.

Imo quod amare magis, ac imitari studeas, ipsi
Apostoli primipili, primaque lumina nascentis Ec-
clesiæ eadem religione ducti, etiam suppressere eam
Creatoris sui appellationem, & pro ea, in posteros
emisere aut Dominum, aut aliud illi cognatum
nomen, quod auribus tutius, ac facilius accederet.

Ex hoc auito more, inditaque religione, primum
manauit illud, vt è Iudæis nemo omnium nosset,
qui pronunciarī deberet; ex quo Lucanus sui scom-
matis occasionem sumpsit, vbi de Deo Iudæorum
agens, dixit. *Incerti Iudæa Dei.*

Philo l. 3.
de Vita
Moyfis.

Alterum deinde ex eodem fonte fluxit, vt vni
summo Sacerdoti liceret illud efferre; & hoc qui-
dem in sacris tantum, aut solenni benedictione, aut
cum subiret sancta sanctorum.

Aliud

Aliud quod addi potest ad boni senis, & magni Simeonis laudes, est quod ille omnium vltimus hoc nomen pronunciarit; cum & Christum seruatorem in vlnas accepit, & ora resoluit in cygneas illas voces. *Nunc dimittis seruum tuum Domine.* Ab illo tacere cæteri, dices imposita linguæ vincula, ne se explicarent in Dei nomen, quæ Dei filium non confitebantur.

Postremum quod illius religionem auget, & apud posteros commendat: est quod illi ipsi Iudei, si quando solemniter iuramento extorqueri debeat veritas, & obtestandum Dei nomen, nunquam ipsum vsurpent, sed eius duntaxat litteras hac fere formula. *Iuro per Iod he, vau, & Iod*, quæ sunt litteræ quibus componitur ineffabile, & tetragrammaton nomen: tanta eos inuasit reuerentia, tam amabilis stupor diuinorum, quem vtinam induerent ætates omnes longe consequentes.

Venio ad præsidia nominis illius, ad virtutum decora, ad gloriam miraculorum illi quodammodo adnatam.

Vbi infœlix Cain fraterno sanguine suas infecit manus, vbi tam nouum, & insolens scelus erubuit terra, seseque in pœnam parauit: *posuit Dominus Gen. 4. v. Cain signum, vt non interficeret eum omnis qui inuenisset eum.* Hic in scholas, & pulpita euadit vna questio; quod illud signum? nonnullis placet fuisse vnâ

136 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
vnam è litteris diuini nominis *Iehoua*, scilicet lit-
teram *He*, quæ littera tutelæ fuit, ne quis eum at-
tingeret, vbi incisum fronti cœleste nomen, velu-
ti tesseram, agnouisset; quæ sententia si vera est,
etiam in seros annos fratricidæ præsidio fuit vel
vna sacrosancti nominis litterula. Tantum in ea est
momenti, ac ponderis etiam apud eos, quos omni-
bus supplicijs, ipsiisque inferis profligata vita iam
addixerat.

Quod si improbis inde quæritur à pœna liber-
tas: probis certè ingentia quædam virtutū enascun-
tur ornamenta. Iuuat vnius, alteriusve meminisse.

Lex naturæ vnum in paucis habuit patientem,
imo patientiæ miraculum: Is fuit Iobus, in quo lu-
sit diuinus amor: erat enim vir rectus, & secundum
cor Dei. Quod ita illi patuit, vt insigni caritatis pro-
digio & nomen illi mutarit in melius, & vnam è
suo ineffabili nomine litteram detraxerit, quam illi
inderet, ea fuit littera *Iod*: cum enim antea dicere-
tur *ob*, id est Propheta, audiit postea *Iob* hoc est
Propheta Dei. De quo nonnulli, nescio, an verè, piè
ramen philosophantur, dum volunt ab illa diuini
nominis litterula accessisse singularem illam pa-
tientiam, aliaque præclara magnarum virtutum or-
namenta.

Cui affine est & illud, quod in Abrahamo ple-
rius commendant. Illi primo nomen Abram, id
est

est pater excelsus, deinde Abraham, hoc est pater multarum gentium: unde inquires ea propago, ea generis longæui series, quæ Deo etiam sponse, & stellas æthere toto sparsas, & arenas ad littora fusas æquaret? si illis aurem fidemque concedas, suadebunt ab insita è diuino nomine littera *He* eam omnem fertilitatem emanasse; sed ista liberius fortassis iactantur, quam verius: sit penes illos fides, & dictorum autoritas, ijs ego pondus nec addere velim, nec etiam detrahere.

Transeo ad vim aliquam miraculorum eidem nomini *Iehoua* quodammodo congenitam. Virga Moysi prodigiosa fuit, & insignium miraculorum effectrix: nam & maria diuidere, & sistere fluentes aquas, & aduerso cælo nimbos, grandines & fulmina deuocare, & toti propè naturæ imperitare: sed unde ea vis indita, unde tantum in naturam, imò & supra naturam imperium? Toftatus refert in admirabile nomen *Iehoua*, quod ipsa inscriptum præferbat, erat enim quadrangula, & in singulis In c. 4. Exod. angulis vnâ huius nominis litteram ostentabat.

Ille ipse Moses à prodigijs vtroque in orbe notus, Ægyptium legitur occidisse, non manu, non ferro, sed vt ex Rabbinijs refert Clemens Alexandrinus solo nomine *Iehoua*, quod ipse intimo pectore altoque spiritu pronunciauit: adeo illi nomini peruium Ægyptij pectus, & in vitam, mortemque ius L. I. Stro- mat. fuit:.

S

fuit:.

133 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
fuit: sed hoc inquires triste, ac funestum est; aliud
accipe quod lætius ac mollius appellet.

Saül in purpura, sceptroque, in amplissimi re-
gni delitijs agitabatur maligno spiritu, spiritu infani
mœroris, ac tristitiæ. Chelym docta manu pulsa-
bat Dauid, & à Saule recedebat malignus genius:
crederes suaues illos Dauidis modulos ferre non
posse, & verò etiam non potuit. Sed quid adeò tur-
bulentum illum spiritum pulsat, ac ferit? sunt qui
cantui tribuant, suauiusque numeris: multum e-
nim valet cantus ad componendos animi motus,
ac tempestates, ad demones abigendos. Ita S. An-
tonius psalmorum versiculis dicitur prædonem a-
nimorum ex corporibus, velut alieno hospitio eie-
cisse. Sunt alij qui Dauidis virtuti, meritisque ascri-
bant: sunt etiam qui nomini *Iehoua*, cuius linea-
menta in Dauidis chely expressa fuisse credunt; ita
Valderama, penes quem sit illius miraculi fides, vt
& huius, quod in Rabbinis legisse me aliquando
memini.

In eorum oculos, imo & inuidiam incurrerat ea
fama, visque miraculorum, quæ dum in viuis esset,
patrarat Christus, nec vt vellent, ea ignorare, aut
diffiteri poterant. Veritati, quæ luce meridiana cla-
rior elucebat, cedendum erat: at non omninò ce-
det inuidia, & liuor edax, dente carpet, tangetque
quod absumere, & exsorbere non poterit, iactabit
enim

enim commentum illud, Christum ijs portentis, ac prodigijs supra cæteros mortales claruisse, vel hoc vno tantum, quod nomen *Iehoua* alijs ineffabile, ipse vnus effari posset. Tantam ei vim inesse crediderunt etiam ad patranda miracula.

Et hæc dicta velim, non vt ijs ex me fidem astruam, auctoritatem conciliem: sed tantum vt ex his, intelligat prudens lector, quæ apud Antiquos fuerit diuini nominis opinio, quæ fama, quæ religio.

§. 7.

Tiara byssina sacri capitis ornamentum.

HÆc olim præscribente cælo, auribus, calamoque excepit Moses, & in chartam effudit: *tiaram byssinam facies*, decus sacrati Deo verticis. Exod. 28. v. 39. De hac aliqua inter Authores controuersia. Sunt enim qui tiaram Pontificis contendunt fuisse pileum, sunt qui vittam tantummodo describant.

Ioannes Vilalpando credit fuisse fasciam, seu vittam, qua Sacerdotes, & reges coronari soliti. In c. 44. Ezechiel. Olim enim Imperatoribus, nõ aliud erat diadema, quam vitta byssina cingens, & stringens caput, & in dorsum effusa; vt videre est in Antiquis Cæsarum imaginibus. Et hoc fortè ascribi potuit iustæ parsimonix illius ætatis, quæ à luxu, fastuque vestium erat aliena, à qua degenerarunt sæcula consequentia, quæ suorum regum, Cæsarumque capita auro, gem-

140 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
gemmisque non tam ornarunt, quam onerarunt.
Sed ista quæstio, querelaque est alterius fori; disce-
damus ab illa, & in præsentia dicamus Tiaram,
Cidarimque Pontificum, in pilei formam effor-
matam fuisse: ita enim illam depingunt, qui ijs
sæculis fuere proximi, & oculis vsurpare potuerunt
sacram illam Pontificis in veste, Tiaraque maiestatem.

Iosephus certè curiosus Iudaicæ Antiquitatis in-
terpres & scriptor, sacram illam Cidarim ita descri-
bit. *Pileolo quali & cæteri Sacerdotes utebantur,*
super quem alius extabat ex hyacintho variatus,
hunc aurea corona triplici ordine circumdabat, in-
qua spectantur calyculi (sive folliculi florum) aurei,
quales videmus in herba, quæ hyosciamus dicitur.
Hæc Iosephus, quem cum alijs conciliare potes,
si dixeris illi pileolo etiam adiectam fuisse fasciam
byssinam, quæ è Cidari dependeret. Sed his ego stu-
diosius non immoror, magis amo opportuna ex il-
lis, morum, vitæque documenta.

Prima hominum ætas, eaque magis innoxia, &
simplicitatis amans, nudo capite incessit, verticem-
que apertum & soli, & aquiloni, & omnibus in-
iurijs aëris obiecit.

Postea molliora sæcula caput texere, vel valetu-
dinis causa, vel ex medicorum placitis, ac persuasione

Hippocratis imago pilei umbella tegi solita,
cuius ratio hæc à nonnullis redditur, quod omnium
primus

primus caput pileo velarit: an ea causa ex veritate sit, nescio, hoc scio, pileum etiam seruire dignitati tum profanæ, tum sacræ, vt de illa taceam, de hac pauca subnectemus.

Tiara triplici ordine assurgebat, vt efferret eminentiorem Regibus dignitatem, de qua illud aurea eloquentia Chrysostomus.

Sacerdotium principatus est, ipso etiam regno venerabilius, ac maius. Ne mihi narres purpuram, neque diadema, neque vestes aureas, Umbrae sunt istæc omnia, vernisque flosculis leuiora.

Hom. 5.
de verb.
Isai.

Ac ne videatur hæc inani verborum iactantia, non autem rationum momentis, ac pondere in medium proferre, causam subijcit sui illius pronuntiati. *Quamquam, inquit, nobis admirandus videatur thronus regius ob gemmas affixas, & aurum, quo obcinctus est, tamen rerum terrenarum administrationem sortitur; nec ultra potestatem hanc quicquam habet authoritatis: oculis illudit auri fulgor, & pretium, gemmarum nitor, & gratia, sideribus ipsis æmula, aliæque regiæ fortunæ phaleræ fucum faciunt, & in corpora mortalia, in res abiectas, & luteas authoritatem iniiciunt, at non euadunt ad immortales animos, ad Cœli gazas, stellas arces, diuorum beata tecta, ad quæ tamen ascendit Pontificum suprema authoritas: quam vbi cum regia componit mellita eloquentia Ambrosius, ait:*

L. de dign. Sa-
cerd. c. 2.

*magis Sacerdotium regno, quam aurum plumbo præ-
lucere.* Est nimirum altissimi Sacerdos, veluti me-
dius cœlum inter & terram, Deum inter & homi-
nes, quod ipsum in sede Petri, cathedraque veritatis
agnouit INNOCENTIVS III. & hoc ex ea ora-
culum edidit. *Qui est inter Deum, & hominem me-
dius constitutus, citra Deum, sed ultra hominem:
minor Deo, sed maior homine.* Hanc sibi ab illo ordi-
ne inditam maiestatem agnouere magnæ mentes,
Infula, Peditaque dignæ. Vt cæteros taceam, vnus
erit instar omnium, isque Leontius Tripolis Lydiæ
Episcopus, de quo Baronius in suis monumentis.

Ser. 2. in
Consec.
Pont.

Tom. 3.
Anno
Domini
325. §. 16.

Euocatus ille fuerat ab Eusebia augusta, fœmina
alti spiritus, & insolentis superbiæ: ea nimirum oc-
cupare solet augustas animas, inepta sceptris capita;
quæ plus æquo attollit, cum deprimere debuisset,
ac modestiæ legibus subdere, vt ad eas reuocaret
Augustam, moneretque; quod esset inter Purpuram,
Pedumque discrimen: ita paucis fertur respondisse.
*Si me ad te venire volueris, debita Episcopis reue-
rentia seruata, ego quidem ingrediar; tu autem sta-
tim de sublimi isto folio descendens, reuerenter mihi
obuiam procedas, & caput meis manibus supponas
benedictionem acceptura: ac deinde ego sedeam, tu
reuerenter astes, cum iussero, dato signo sessura. Si hæ
tibi condiciones placuerint veniam ad te: sin alio
modo, non tam multa dabis, vt nos honore Episcopis
conue-*

conueniente neglecto, diuini Sacerdotij institutum uiolemus. Hæc Leontius scripsit, hæc dixit pro ingenita sibi libertate, sacriq̄ue ordinis, ac rituum omnium obseruantia: ob quam vulgò dictus est *Ecclesiæ regula*. Et quia erit fortasse vnus aliquis qui pro se loquentem Episcopum non audiet; audiat ille, & ab Augusto Cæsarum longè maximo, discat; quæ Episcopis, quæ Ecclesiæ Præsulibus debita sit obseruantia.

Constantinus Imperator, quem vt Augustum suspexit Orbis, vt Parentem amauit primùm enascens Ecclesia, ita cum Episcopis sese gessit in omni congressu, vt & ipsis assurgeret, nec sederet ipse, nisi prius illi confedisent. Nouerat nimirum Augustus Imperator pro ingenita sibi à Deo mente, quantum Purpura à Pædo pastorali distaret.

Nouit etiam, nec sine periculo suo, cœlestique prodigio sensit Valentinianus Imperator: cum enim Martino Episcopo assurgere dedignaretur, de repente, è sella vindex ignis erupit, à quo ne incenderetur, ne in cineres iret totus, assurrexit vel inuitus, ita flammæ cessit, qui dignitati Episcopali non cesserat; & cui assurgere prius erubuit, ad eius pedes supplex accidit, adeò verum, illud, quod tanto ante Isaias animo præuiderat, & de Prælatiis nouæ legis cecinerat. *Reges vultu in terram demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent.* Isai. 49.

Ad

p. Sir-
mond ad
Sidon.
Theodo.
l. 4. c. 5.

Ad primùm spectasse videtur edictum illud Theodosij, & Valentiniani Imperatoris, dignum omnino, quod aureis litteris in lapide adamantino scribatur, ad omnium Posterorum memoriam, ac documentum. Ita habet. *Audemus Sacerdotes cum omni timore nominare, quibus omnis terra caput inclinat.* Ea Imperatores illos inuaserat Sacerdotij veneratione, ea ordinis illius reuerentia, sacraque maiestas, vt eos non sine timore nominare auderent, nedum aspicere, & alloqui: ratio tantæ submissiois eodem edicto exponitur, quia *omnis terra eis caput inclinat.* Imo ad eorum pedes abijcit quidquid altum, ac sublime habet, vt indubitatum sit & illud Isaïæ: *puluerem pedum tuorum lingent.* Quo in genere spectandum illud, & illustre facinus Caroli magni Gallia Regis, & Imperatoris ter maximi. Ecclesiae clauum regebat Hadrianus Pontifex; imperij gubernacula Carolus tenebat: hic vt Romam venit, vt de Ecclesiastica libertate, de sede Petri quam optimè meritus, ita exceptus est quam magnificentissimè. Obuiam iuere militares turmae, equitum robur, & Romanae nobilitatis decus omne. Ipse Pontifex Clero honorato septus in summis gradibus Ecclesiae D. Petri confedit; primulo in atrio superbis operibus exornato. Vt venit Rex Carolus lectis regni Principibus, & armato milite comitatus, sic ad eum locum accessit: quasi ad solium ipsius

ipſius diuinitatis, numenque auguſtiſſimum adire videretur: Primum enim illuſtri animi demiffione ſeſe pronum in terras proſtrauit, tum ad ſingulos gradus pedetentim adrepens eos humaniſſimè oſculatus eſt, tum vbi ad opperientem ſe Hadrianum aduenit, demiffit ad pedum oſcula, tum denique in paternum eius ſinum, præſidiumque D. Petri, ſe, liberos ſuos, & florentiſſimi regni fortunam coniecit. Habet in eo Gallia, quod Regum ſuorum ſubmiſſionem, & in ſanctam ſedem obſeruantiam amet, ſuſpiciat, & in poſteras omnes ætates emittat. Habet & orbis vniuerſus, quod probeat, imitetur, habent & ij, quos eò dignitatis benignius cælum euexit, in quo immenſam, & mirum quantum profuſam æterni numinis in ſe liberalitatem demirentur, ſtudeantque ſub infula, ſub tiara, ita vitam omnem exigere, mores componere, vt nihil ſit, quod à ſacratiore illa maieſtate abhorrens videatur.

§. 8.

Annulus pontificiæ dignitatis, poteſtatis, & coniugij inſigne.

AD ſacræ veſtis decora, acceſſit annulus, vel Exod. 28. v. 27. Rationalis ornamentum (vt in Hebræis Pontificibus) vel digitorum gratia, (vt in Romanæ Eccleſiæ Præſulibus) huius & illius rationem hic indagamus: vt ex ea aliquid ad inſtitutum noſtrū deriuetur.

T

Omnis

Omnis ætas, omnisque ratio annulum censuit esse dignitatis insigne, imò notam nobilis profapia, & veluti tesseram animi de Republica benè meriti.

Romani rectè publico quondam edicto cauere, ne quis è vulgo annulum indueret, nisi re benè gestâ ex senatus consensu is ei honos deferretur. Hoc vero decus primò delatum audio legatis exterarum gentium, quæ cum Romanis fœdus iniissent, ac deinde equestri ordini, denique ijs omnibus ac solis, quibus obtigisset pro salute patriæ, & agere, & pati fortia, quod Romanum erat. Inde Augustus Cæsar, vt suis militibus adderet animos, & spe amplissimi fauoris erigeret, omnibus aurei annuli vsum concessit; & Titus Liuius secundo bello contra Carthaginenses, memorat equites Romanos ab Hannibale ad Cannas cæsos esse eo numero, vt cæforum annuli tres integros modios oppleuerint; quos omnes in triumphi speciem, & victoriæ partæ monumentum Hannibal Carthaginensibus transmisit.

Fuit deinde & annulus imperij nota, & hæreditatis adeundæ tessera, vnde Imperatores morti proximi, annulum suum ei concedere soliti, quem ipsi hæredem instituisent. Ita Augustus Tiberio donasse legitur. Ita & Pharao annulum tulisse de manu sua, & inseruisse digito innocentis Iosephi in signum attributæ ei regiæ potestatis.

Fuit

Fuit & alijs nationibus suus annulorum vsus, & honos, vt ad Carthaginenses redeam, illud in eis fuit singulare (quod Plutarchus in Hannibalis vita memorat) vt tot digitis annulos insererent, quot ipsi prælia subiissent, quot de hoste victorias reportassent. Amabant nimirum veteres illi, quibus in oculis erat virtus, in animo gloria, hæc virtutum decora, hæc rei præclare gestæ monumenta.

Volunt alij annulum esse perfectæ, & paternæ reconciliationis argumentum, quod ex Euangelio constat: vbi enim ad se, ad parentem redijt Adolescens ille Prodigus: genitor miseratione plenissimus cum perduto filio veniam dedisset, cum stola prima iussit continuò *dari annulum in manum eius.* Luc. 15. Verum vt hæc ita sint ex variarum gentium more, rituque, apud quas alius, atque alius fuit annulorum vsus. Certè communis sensus, & opinio probat annulum, arrham esse, & pignus sponsalitiū. Solebat enim sponsus, sponsæ mittere annulum, quem pronubum vocabant, vel pignoris loco, vel in symbolum amoris.

Is teste Plinio, sua ætate ferreus erat, & sine gemmâ: nimirum ei pro gemmâ, pro luce, soleque erat amor, ferro, hoc est duris assuescere solitus: ideoque institutum olim fuit, vt in digito medico sinistrae manus gestaretur, quod in eo digito vena esset ad cor ipsum, amoris sedem rectâ perueniens. Cuius

L. 33.
Nat. hist.
c. 1.

L. 10. c.
10.

rei luculentus author est Agellius, ait enim sectis, apertisq̄ue per anatomen corporibus, repertum esse neruum quendam tenuissimum ab eo digito ad cor hominis tendere, proptereaq̄ue eo honore visum esse dignum, vt qui continens, & quasi nexus cum principatu cordis videretur.

His ita ex totius Antiquitatis sensu, ex Authorum fide, ex veritate constitutis, verissimum erit illud effatum: Annulum in Pontifice, in Præsule dignitatis, imperij, reconciliationis, sacriq̄ue coniugij symbolum esse.

De dignitate quæ mortalibus superior, immortalibus propè par dici potuit, multis antea desserui, ideoq̄ue ad alia propero.

D. Ambrosius censuit annulo ornari Pontifices vt *ipsi signent alios*. Alludit ad annulos signatorios, quibus notæ ijs rebus imprimebantur, quas tutas, & securas volebant. Et hæc potestas nostris Pontificibus communis, vt qui electos signant ad vitam beatam, eoq̄ue signo liberos, ac securos de salute faciunt.

L. de Io-
seph. c. 7.

Quod si quandoq̄ue (quæ hominum est inconstantia, & summa infelicitas, à patrato scelere, ijs infesti superi, iratum numen, parata toto æthere fulmina, interueniunt Episcopi veluti conciliatores diuinę mentis, & pacificatores potentissimi ad excutienda diuinis è manibus concitatę iustitię fulmina.

Sed

Sed ista ad auctoritatem, ad summum in mortales, ius imò ad aliquod in Cœlestes, Deumque ipsum, imperium faciunt, hoc ad amorem testificandum conducit.

Episcopum inter & Ecclesiam illud intercedit vinculum, quod sponsum inter & sponsam videri potest; & eo fine conceditur annulus, quem Tertullianus etiam *pronubum* appellat, utpote pignus amoris, & indiuiduæ societatis: debent enim Episcopi curam Ecclesiæ, seu sponsæ habere, eiusque bonum, ac fœlicitatem in corde ferre, ut illam quasi virginem castam exhibeant, seruentque Christo saluatori.

Fuit olim inter veteres recepta consuetudo, ut L. 9. maritus suæ uxori custodem apponeret, quem Apuleius, *Sequitorem* appellat, quod ut umbra corpus, sic matronam ille sequeretur. Non sic boni, & fideles Episcopi: quibus Ecclesia sponsa, eius ipsi custodes esse volunt, nec alienæ fidei committunt tam sacrum Christo depositum. Et iure sanè æquissimo, vnus enim Pastor, alij mercenarij; vnus sponsus, alij sterili famulatio addicti, qui sua quærunt, non quæ sponsæ: at bonus Præsul qui sponsi nomine gaudet, eiusque vim amicam, & suauia amoris incendia patitur, adhæret sponsæ suæ lateri, residet in Ecclesia sibi commissa, ex puræ caritatis legibus omnia in eius bonum, ac fœlicitatem disponit,

T 3

vtque

150 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
vtque disponat, ei creditur annulus, infigne nobilis
animi, decus imperij, authoritatis nota, symbolum
effusæ caritatis.

§. 9.

De Virga Aaronis, & baculo pastorali.

Vulgò iactari solet illud: *Honos alit artes*, quod
quam verissimum est, si moderata sit illius
cupiditas, si sese rationis gyro coerceri patiatur: at si
se effrenæ gloriæ, inanisque iactantiæ libidini
committat, si ea se sinat abripi, tum verò non artes
alit, sed lites mouet, alit dissidia, & ingentes animo-
rum excitat dissensiones.

Ne discedam ab argumento mihi proposito,
grauis olim in tribus Israël orta est contentio,
de supremi Sacerdotis officio, ac dignitate, dum
Num. 16. eam sibi quisque arrogare studet. Core, Dathan,
Abiron, & Hon superba in Moysen, & Aaronem
extulere capita, & vt est insolens sui que impotens
regnandi libido, per fas, nefasque, in sacra iura inuo-
lare, in aras euadere, & concessam à superis vni Aa-
roni dignitatem eripere conantur. At vindex è cœ-
lo Deus, cuius oculus, manusque mortalibus sem-
per imminet, vt elatos deprimat, abiectos eleuet:
Core, Dathan, Abiron subito, ac repentino terræ
hiatu absorpsit: viuis eripuit, inferis dedit, eorum-
que assecclas vltrice flammâ deuorauit.

Hoc

Hoc vbi diuinæ iustitiæ datum est, tum ne qua in posterum moueretur quæstio; sacram illam Sacerdotij maiestatem forti committendam esse censuit legislator Moses, iussitque singulas tribus, vel potius singulos tribuum Principes, virgas suas proferre, eisque nomen ascribere, ac deponere in tabernaculo fœderis, vt cuius virga arida, & exsucca germinasset, is vnus Sacrorum Princeps, Sacerdos, Pontifex haberetur. Annuere omnes diuinæ forti, ac consilio, virgas extulere, statuere coram Domino; à quo contra naturæ vim, temporis leges, & pacta, germinauit, ac floruit vnus Aaronis virga, eoque prodigio Sacerdotem vel ipso cœlo iudice, creauit.

Fuit ea virga Aaroni, quod nostris Præsulibus est Pedum, & baculus pastoralis, videlicet index acceptæ à Deo authoritatis, potestatis, doctrinæ: fuit deinde alia à virga Moïsis, qua Ægypto plagas intulit, qua mare diuisit, qua tot annuente cœlo, & stupente terra, prodigia patrauit. Fuit denique amygdalina, vti & cæterarum tribuum virgæ, imo ex eadem amygdalo decisa, ne quod in ea ab alijs discrimen esset, cui id miraculum ascribi posset. De L. 6. c. ea paulò aliter sentit Rabbi Salomon apud Galati- ult. num, illum audi. *Virga illa, qua Moïses, & Aaron miracula faciebant in terra Ægypti, & postea in deserto floruit, ab ea arbore excisa est quam Deus ostendit*

152 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
ostendit Moyfi in deserto, vt aquæ amaræ dulces
fierent.

Et hæc arbor excisa fuit ab arbore vitæ, quæ in
Paradiso sita erat, Angelorum manibus, quam
miserunt Adæ, cum ille misisset filium suum Seth
ad Paradisum, misericordiam Dei imploraturum
de suo peccato. Dixerunt Angeli ad Seth, vt planta-
ret hanc arborem, quæ quamprimùm fructum fa-
ceret, misericordiæ Dei in eum descenderent, aperi-
renturque portæ cœli, quæ obseratæ erant. Hanc
autem arborem, seu potius ramum accepit Seth,
plantauitque in deserto, quam postea Moses in
deserto inuenit, & ex ea virgam suam excidit, ideo-
que virga Dei dicta est; cum autem venisset Israël
ad Mara, neque illius aquas (erant enim amaræ)
bibere posset, Deus ostendit illi hanc arborem, vt
aquas illas redderet dulces. Et hæc est arbor illa, in
qua Moyfes serpentem æneum posuit, per quam
Deus vniuersum orbem saluum facere instituit, &
mittere misericordiam suam super Adam, cum ve-
nerit Rex Messias: tunc enim hæc arbor fructus ge-
stabit; quibus secundò aquæ amaræ efficientur
dulces, purgabuntque primum peccatum, omnia-
que delicta quæ fecerunt, *facturiq; sunt homines*. In-
nuit nimirum hic author eam esse arborem, è qua
desumpta crux seruatoris, è qua generi nostro salus,
ac vita. Verum cum ea redoleant Rabbiorum fa-
bulas,

bulas, ac commenta, ijs fidem nec habeo, nec haberi volo. Magis probo fuisse de vulgari, & obuia arbore decerptam virgam, seu scipionem, qua aut viatores, aut Pastores ouium vti solent.

Ea porrò triplici miraculo claruit, ne quis fortunatæ illi, diuinæque forti fidem negare auderet.

Primum enim virga arida, & sicca, sese exoneravit in turgentes gemmas, baccasque; tum etiam eodem tempore, nullo naturæ otio eæ ipsæ baccæ sese explicarunt in flores, tum denique illi ipsi flores, in fructus vberes, maturos, & quasi multo sole benè coctos conuersi sunt; quæ omnia negasset natura, nisi vis altior accessisset.

Et hæc patrata miracula, vt Aaroni cederet ea summi Sacerdotij dignitas, ac veneratio, quæ vt in posteros quoque transfiret, censet Abulensis eam virgam ad annos, & sæcula durasse, meliore succo plenam, ornatam floribus, fructibus fœcundam, tum vt esset æuo longè consequenti rei iam gestæ monumentum, tum vt illius familiæ decus, atq; ornamentum, & veluti tessera quædã diuinæ electionis.

Sed erit aliquis naturæ curiosus indagator, & diuinorum mysteriorum sedulus interpres, qui ex me quæret. Cur è tota arborum propagine, electa sit vna amygdalus, è qua decerperetur virga tot prodigijs illustris. Ne crede id casu factum, ne cæca, & præcipiti manu, decisum ramusculum, erat

254 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
alia manus, eaq; superior, quæ manus regeret, vti &
abiectas sortes. Ea Dei fuit, quæ amygdalum præ cæ-
teris arboribus elegit. Sed cur inquires amygdalum?

Est in natura, est in diuina mente ratio: ex illa
hæc. Amygdalus prima inter arbores floret, prima
baccas, & flores ostentat, vnde hebraicè dicitur
Scaked, hoc est euigilans, quod omnium prima
post longam hyemem, euigilet, & floreat. Nimi-
rum hyems est plantis, quod homini nox silens, &
quasi mortua. Diceres adulta hyeme exsuccas, exa-
nimes, emortuas arbores, & plantarum genus om-
ne, vel saltem crederes longo, & letali somno se-
pultas, ad eò nullum vitæ latentis indicium edunt:
At vbi primùm lenis aura, zephyri molles, verni-
que solis fauor, & radij aspirare, & appellere cepe-
runt, tum vero sopitas vires excitant, reconditas hy-
berni succi diuitias educunt, effundunt sese in ger-
mina, in flosculos aperiunt, & in fructus spargunt
vberrimos.

Ita prima omnium erumpit, seseque excitat a-
mygdalus, inter arbores veluti primogenita: imo,
quod in ea mireris, etiam emarcescit vltima, nec
folia deponit, nec florum honestatem, atque orna-
tum, nec fructuum natiuas opes amittit, nisi postre-
ma. Et hoc indicat in Aarone ius quodammodo
primogenituræ, & Sacerdotij longeuam perennita-
tem, de qua ore florido D. Ambrosius. *Virga Aa-
ronis,*

ait

V

ronis,

ronis, inquit, quid aliud ostendit, nisi quod nunquam L. 10. Ep. 82.
 Sacerdotibus marcescat gratia, & in summa humili-
 tate habeat in suo munere commissæ sibi potestatis flo-
 rem. Et hæc Aaronem spectauere prodigia; quæ
 subdam etiam posteros.

Monuit enim virga amygdalina, quæ debeat
 esse Pastorum vigilia, est enim illa vigiliæ symbo-
 lum, vt apertè liquet ex imagine olim Ieremiæ ex-
 hibita. Ait ille non sine stupore, ac miraculo. *Vir-* C. 1. v.
gam vigilantem ego video, vel vt alij vertunt, *vir-*
gam amygdalinam ego video, quod & hæc, & illa
 oculata sit, & vigil, doceatque cum vigilem esse
 oportere, cui Deus eam concesserit.

Est præterea amygdalus index patientiæ singu-
 laris, cum enim prima frondeat, floreatque, etiam
 prima rigidus adhuc aquilones, nimbos graues,
 grandines asperas patitur. Et Præsul, in cuius manu
 Aaronis virga, pastoralis baculus, patiens sit oportet,
 & obduratum aduersis pectus ferat ille pro fide, pro
 religione, pro cælo, Deoque acerrimas persecutio-
 num hyemes, graues tyrannorum æstus, atque tem-
 pestates, neque tamen ex ijs decuti patiatur, aut a-
 mœnam spei viriditatem & frondes; aut virtutum
 magnarum flores, aut bonorum operum fructus
 amittat, sed cælo, atque æternitati referuet.

Deinde amygdalus suadet in Præsule studium
 pœnitentiæ, vtque cum venia vtar ea voce, mortifi-
 cationis:

156 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
cationis: est enim amara amygdalus, & amara
pœnitentia, suavis fructus.

Denique virga, nota est authoritatis, & index al-
tioris imperij; quod venerantur, & adorant illu-
stres animæ.

Testis erit luculentus Patriarcha Iacob, qui in
extrema vitæ periodo, cum discessum è senili cor-
pore iam ambiret anima, hæreretque propè in ex-
Gen. 47. tremis labris, *adorauit Deum conuersus ad lectuli
caput*: vel vt septuaginta vertunt, *adorauit fasti-
gium virgæ eius*, scilicet Iosephi filij sibi longè ca-
rissimi.

Quæ autem fuerit ea virga, alta nox, & docta
tenebræ: sunt qui velint fuisse virgam iudiciariam,
qualis esse solebat Ægyptijs. Referebat ea sceptri spe-
ciem, in cuius vertice visebatur ciconia in proge-
nitores annosos semper pia; & misericors, ideo-
que symbolum miserationis, in basi autem hippo-
potamus, siue equus marinus, in parentes quos
enecat, crudelis, & impius: quæ symbola Iudicem
monebant, vt à se procul amoueret immites ani-
mos, & misericordes accerferet. Crediderunt alij
virgam illam Iosephi, quam adorauit Iacob, sce-
ptrum fuisse regium, cui imminebat vigil, patens
& explicatus oculus; index & symbolum vigiliæ,
quæ Reges, ac moderatores decet.

Contenderunt alij eam virgam fuisse è nuda
queru,

quercu, qualis Plutarcho teste, Regibus olim, ac Principibus fuit: in cuius vertice explicabantur tot folia quercus, quot ipsi regnassent annos, quot sibi suisque imperijs prouincias adiecissent.

Verum ut sit de ea Iosephi virga, qualis qualis demum ea fuerit, eam certè cultu, & adoratione quadam dignam putauit emoriens Iacob.

Sciebat nimirum, & senili, prouidaque mente hauserat, quod in ea decus, quæ amplissimæ dominationis autoritas, quam etiam in filio colere, venerari, imo & adorare debuit ipse parens.

Et hic Aaroni virgæ, Pado, baculoque pastorali debetur cultus: est enim ille index, & nota acceptæ à Deo potestatis, est virga Iudicis, virga regni, sceptrum eius dominationis, quæ non in fortunis hæret, aut corporibus, sed ad ipsos quoque immortales animos ascendit, ut supra ostendere me memini. Ideoque cum Iacobo sene quisquis benè sapit, adoret fastigium virgæ pastoralis, & in ea diuinam quandam potestatem agnoscat.

PARS SECVNDA.

*De vestibus Clericorum ac Sacerdotum
nouæ legis.*

Diuina prouidentia, quæ amat decorem domus suæ, eum in ministris suis, ipsoque cultu corporis seruari voluit: Moysemque per quadra-
V 3 ginta